

## מושג

# אתוס המאבק הפלסטיני

## הגדרה

המושג 'אתוס המאבק הפלסטיני' (להלן: אתוס המאבק) מתייחס לאחד משני הקטבים הרעיוניים הרווחים בקרב הפלסטינים ביחס להגשמת יעדיהם הלאומיים, אשר מתנגד לזכותה של מדינת ישראל להתקיים וקורא להגשים את השאיפות הלאומיות הפלסטיניות על ידי הקמת מדינה פלסטינית/אסלאמית בכל שטחי פלשתינה-א"י באמצעות כלים דיפלומטיים, פוליטיים וצבאיים.<sup>1</sup>

## נרטיבים מנוגדים

מכון ראות מבדיל בין שתי קטבים רעיוניים הרווחים בקרב הפלסטינים ביחס ליעדי התנועה הלאומית הפלסטינית: 'אתוס המאבק' ו'עיקרון הפשרה ההיסטורית'.

המושג עיקרון הפשרה ההיסטורית, מתייחס לאימוץ עקרוני של פתרון 'שתי המדינות לשני עמים' לסכסוך הישראלי-פלסטיני. נרטיב זה מבוסס על ההכרה בכך שקיומה של ישראל הוא עובדה מוגמרת.

## עיקרי אתוס המאבק

העיקרון המרכזי של אתוס המאבק הוא השאיפה לפתרון של 'מדינה אחת', קרי כינונה של מדינה פלסטינית/אסלאמית במקום מדינת ישראל, שלה אין זכות קיום משום שלעם היהודי אין זכות להגדרה עצמית (ר' אנטי-ציונות<sup>2</sup>); עקרון זה מבוסס על כמה מאפיינים:

■ הזכות הפלסטינית להגדרה עצמית תמומש רק לאחר:

1. שחרור כל פלסטין המנדטורית;
2. תמומש זכות השיבה של הפליטים הפלסטינים למקום מושבם המקורי באופן מלא;
3. מדינת פלסטין תהפוך לנציגה הבלעדית של כל העם הפלסטיני (ר' מפת העם הפלסטיני).

■ ערביי ישראל הינם פלסטינים בכל המובנים.

■ מדינה פלסטינית בגבולות 4/6/67 מקובלת, רק במסגרת של הסדר זמני – כל שטח שישוחרר ישמש כבסיס להמשך המאבק נגד ישראל (ר' גם תוכנית השלבים);

■ דחייה על הסף של הסכם קבע עם ישראל הכולל סוף סכסוך וסופיות תביעות.

## רקע היסטורי

אתוס המאבק הפלסטיני נולד עם העם הפלסטיני, שכן הריאקציה לציונות הייתה אחד המרכיבים המרכזיים בהתגבשותם של הפלסטינים לכדי עם.<sup>3</sup> אחד הביטויים המובהקים של אתוס המאבק לפני קום מדינת ישראל היה הדחייה הפלסטינית את החלטת העצרת הכללית של האו"ם 181 (תוכנית החלוקה) (11/47).

<sup>1</sup> המושג 'אתוס המאבק הפלסטיני' שונה מהמושג 'דוקטרינת המאבק המזוין'. בעוד ש'אתוס המאבק' מכיר בצורך במאבקים דיפלומטיים, פוליטיים ומשפטיים על מנת לשחרר את פלסטין (בנוסף לכלים צבאיים), 'דוקטרינת המאבק המזוין' מגבילה מבחינה אידיאולוגית את המאבק הפלסטיני לשחרור להיבטים צבאיים. להסבר נוסף לגבי 'דוקטרינת המאבק המזוין' ר' גיא בכור, **לקסיקון אש"ף**, משרד הביטחון הישראלי, תל אביב, 1991, עמ' 191.

<sup>2</sup> בנוסף, מתחזקות הקריאות להקמת "מדינה דו-לאומית" או "מדינת כל אזרחיה", החותרות תחת יהדותה של מדינת ישראל. ר' גם:

Judt Tony, "Israel: An Alternative", **NY Review of Books**, September 2003; Said Edward, **From Oslo to Iraq and the Roadmap**, Pantheon Books, New York, 2004, pp. 48-51; Tilley Virginia, **The One-State Solution**, University of Michigan Press, Ann Arbor, 2005.

<sup>3</sup> יהושע פורת, **צמיחת התנועה הלאומית הערבית הפלסטינית 1918-1929**, ירושלים: האוניברסיטה העברית, 1971,

## 1948-1967

הפלישה הערבית לישראל ב- 1948 'הכפיפה' לזמן-מה את המאבק הלאומי הפלסטיני ללאומיות הפאן-ערבית. לאחר המלחמה, ההתנגדות הפלסטינית התנהלה ברובה בחסות מצרים אשר עודדה פעולות פידאיון בתוך ישראל.<sup>4</sup>

## 1967-1987

התבוסה הערבית במלחמת 1967 והשליטה הישראלית על הגדה המערבית ורצועת עזה שבאה בעקבותיה טלטלו את החברה הפלסטינית. אש"ף (אשר נוסד ב-1964) חתר מאז להדגיש את:

■ המרכזיות של ההנהגה הפלסטינית בהובלת המאבק הלאומי;

■ מרכזיותה של 'דוקטרינת המאבק המזוין';<sup>5</sup>

תוכנית השלבים של אש"ף (6/74) קבעה שהמאבק המזוין של הפלסטינים בישראל יימשך עד לכינון מדינה פלסטינית בכל שטחי ארץ ישראל המנדטורית, באמצעות שימוש בשטחים 'משוחררים' משליטה ישראלית שבהם עשויה לקום רשות עממית פלסטינית עצמאית (סעיף 2 ו-4).

## 2001 – 1988

הצהרת העצמאות הפלסטינית (הכרזת אלג'יר (11/88)) קבעה כי תקום מדינה פלסטינית על בסיס החלטה 181 של עצרת האו"ם (11/47) (תוכנית החלוקה) והתייחסה גם להחלטות 242 ו 338 של מועצת הביטחון של האו"ם. הייתה זו הפעם הראשונה שהפלסטינים אימצו באופן רשמי את עקרון שתי המדינות, בסתירה לכאורה, לאתוס המאבק.

הצהרת העקרונות<sup>6</sup> (9/93) הייתה הביטוי הרשמי הראשון להכרה של אש"ף, הנציג הלגיטימי הבלעדי של העם הפלסטיני, במדינת ישראל. ההצהרה סללה את הדרך לתהליך אוסלו שמטרתו המשתמעת הייתה הקמת מדינה פלסטינית לצד מדינת ישראל.<sup>7</sup>

לאחר ההצהרה ובעקבות לחץ ישראל, ביטל אש"ף את הסעיפים באמנה הלאומית הפלסטינית אשר שוללים את קיומה של מדינת ישראל (4/96 ו 12/98).<sup>8</sup>

## מאז 2001

המאבק בין הפת"ח, המייצג לכאורה את עיקרון הפשרה ההיסטורית,<sup>9</sup> לבין החמאס, המוביל את אתוס המאבק,<sup>10</sup> הוא אחד המאפיינים הבולטים של הפוליטיקה הפלסטינית אחרי קריסת התהליך המדיני.

משבר הייצוג הפלסטיני מקשה על הפלסטינים להתנהל דרך מסגרת מדינית אחת מוסכמת שלה הזכות, הסמכות והאחריות לייצג את העם הפלסטיני. פרט לעליית החמאס, המשבר נובע גם ממספר מגמות כגון שקיעת מעמדו של [אש"ף](#) – הנציג הרשמי של הפלסטינים וממשבר חוקתי ברש"פ.

כך, לנוכח המערכת החוקתית הפלסטינית ומשבר הייצוג, קיומם של קטבים מנוגדים בתנועה הלאומית יצר שיתוק מעשי של המערכת הפוליטית הפלסטינית באש"ף וברש"פ.

הפיצול בין עזה לגדה לאחר השתלטות החמאס על עזה, עשוי ליצור שתי ישויות פלסטיניות שמזוהות אחת עם אתוס המאבק והשנייה עם עיקרון הפשרה ההיסטורית.

4 Sayigh Yezid, *Armed Struggle and the Search for State*, (Oxford University Press: Oxford, 1997), pp. 2-4.

5 הביטוי 'מאבק מזוין' הופיעה לראשונה בשנת 1961 (בירחון 'פלסטינה' השייך לפת"ח). אולם, 'המאבק המזוין' לא היה דומיננטי עד שהפת"ח השתלט על המועצה הלאומית הפלסטינית (7/68) של אש"ף ובמקביל תיקן את האמנה הלאומית הפלסטינית כדי שתדגיש את מקום 'המאבק המזוין'. שם, עמ' 87; לאמנה הלאומית הפלסטינית (סעיף 9) [לחץ כאן](#).

6 חליפת מכתבים בין ראש המשלה יצחק רבין והיו"ר ערפאת צורפה כנספח להצהרת העקרונות. במכתבים אלו, ישראל הכירה באש"ף כנציג הלגיטימי הבלעדי של העם הפלסטיני.

7 יו"ר אש"ף יאסר ערפאת הצדיק בהזדמנויות שונות את התהליך כחלק מתוכנית השלבים. לפיו ערפאת, הקמתה של רשות פלסטינית לאומית עצמאית נועדה לשמש תשמש בסיס להמשך המאבק בישראל. ר' בגין זאב בנימין, **סיפור עצוב**, הוצאת ידיעות אחרונות; תל אביב, 2000, עמ' 44-45.

8 ר' Ross Dennis, *The Missing Peace*, Farrar, Straus, and Giroux: New York, 2004 pp.198, 442-447, 479-486.

9 נדמה שגם בקרב הפת"ח לא 'הוכרע' מאבק בין אתוס המאבק ועיקרון הפשרה. כך למשל, על פי הנדרש מפת הדרכים (4/03) הציג אש"ף, הנשלט ע"י פת"ח, טיוטה של חוקה פלסטינית שניסוחה היה דו-משמעי, והכיל אלמנטים מאתוס המאבק ומעיקרון הפשרה ההיסטורית גם יחד. (לפירוט נוסף בנושא זה ר' ממשקי המערכת החוקתית הפלסטינית והישראלית).

10 אמנת החמאס (8/88) גורסת שהשאלה הפלסטינית תיפתר רק באמצעות ג'יהאד. ר' אמנת החמאס (סעיף 13).

לטבלה המשווה בין אתוס המאבק לעיקרון הפשרה [לחצ כאן](#).  
סוף.